

Raadsrapporteurs Omgevingsdienst Regio Arnhem

Elst 11 november 2024

Context:

Gesprek Dhr. Maarten Leseman (ODRA), Bert Knot en Hans Kroesen.

In het werkgebied van de ODRA is het een unieke situatie: burgerraadsleden die namens de gekozen gemeenteraad van Overbetuwe rapporteren over één van de gemeenschappelijke regelingen van de gemeente, te weten de Omgevingsdienst Regio Arnhem.

Het gesprek van 23 juli 2024 in de avond in het gemeentehuis in Elst, is een tweede in de reeks van drie die de heren Kroes en Knot voor ogen hebben. Zij willen een derde gesprek in het voorjaar van 2025 en ronden dan hun raadsrapporteur-schap voor deze bestuursperiode af.

Beide rapporteurs hebben de intentie en de opdracht om 'politiek neutraal' te rapporteren over de ODRA als opdrachtnemer voor de uitvoering van de gemeentelijke (basis)milieutaken.

De rapportage gaat enerzijds over inhoudelijke ontwikkelingen en werkpakketen van de ODRA, anderzijds willen de rapporteurs de raad een betrouwbaar beeld geven over de bedrijfsvoering van de ODRA.

De vragen die wij stellen aan de ODRA komen voort uit een eerder tijdens een RTG uitgevoerde inventarisatie onder raadsleden. Zij hebben van de groslijst met vragen clusters gemaakt en die geprioriteerd. Aan de orde komen vragen over de impact van de Omgevingswet en Omgevingsvisie (1), de bedrijfsvoering van ODRA (2), aanspreekpunt voor gevoelige kwesties (3), samenwerking met andere opsporings- en handhavingsdiensten (4), toekomst omgevingsdiensten in Gelderland (5), ondermijnende activiteiten (6), dienstverlening naar aanleiding van rapport Rekenkamer Arnhem (7) en verkenning overdracht bouwtaken aan ODRA (8).

1. Omgevingswet en Omgevingsvisie

1 januari 2024 is na ruim tien jaar voorbereiding de Omgevingswet van kracht geworden. De Omgevingswet dient procedures voor de initiatiefnemer te verkorten. Het is aan de initiatiefnemer om zijn vergunningaanvraag goed voor te bereiden. Daarin past, wat voorheen het vooroverleg was, een nieuw fenomeen, de omgevingstafel of intaketafel die vooraf de participatie organiseert. De ODRA kan als één van de deskundige partijen input leveren in het participatieproces.

Het eerste halfjaar van de Omgevingswet heeft geen grote veranderingen in de werkprocessen laten zien. Op de valreep, december 2023, zijn nog vergunningen aangevraagd die volgens oud recht worden afgehandeld. Momenteel handelt de ODRA alleen sloopmeldingen (bouw) voor de gemeente Overbetuwe af. De ODRA heeft (nog) geen ervaring met participatie of het vergunningenproces van de gemeente Overbetuwe.

2. Bedrijfsvoering ODRA

ODRA schrijft 'zwarte' cijfers en haalt de afgesproken productie. Maar als gevolg van onder meer inflatie, Cao-afspraken, stijgende kosten voor inhuur, gaat het uurtarief in 2025 met € 5,00 omhoog naar € 104,00 per uur. De ODRA blijft één van de goedkoopste diensten in Gelderland. De krappe arbeidsmarkt heeft tot nu toe geen gevolgen voor het aantal (milieu)controles of dat de vergunningen niet binnen de termijn worden verleend.

De krapte, ook een gevolg van uitstroom (pensionering, kiezen voor ZZP-bestaan, uit de sector stappen), is wel werkdruk verhogend voor de vaste medewerkers. De ODRA heeft tijdig de bakens verzet en werft onder meer jongeren en trainees die intern verder worden opgeleid. Jaarlijks stromen circa 40 nieuwe medewerkers in. Daar staat het vertrek van circa 25 medewerkers tegenover. Openstaande vacatures is 10 op 200 fte. De kosten voor inhuur van externen is circa 20% van de totale loonsom. Het streven is maximaal 15%. Met name vergunningverleners voor een vast contract bij de ODRA zijn moeilijk te vinden en door meer aanvullende opdrachten is de inzet van inhuur noodzakelijk.

3. Aanspreekpunt gevoelige kwesties

Medewerkers van de ODRA worden in toenemende mate onjuist en agressief bejegend door medewerkers van bedrijven of particulieren. Het gaat om een klein aantal (zo'n 10 keer per jaar). Het zijn incidenten waarvoor de directie van de ODRA altijd overlegt met het OM of aangifte doet bij de politie. In situaties die vooraf als 'bedreigend' worden beschouwd, gaan toezichthouders vaker met zijn tweeën en niet meer alleen. De ODRA heeft een 'agressie-protocol' dat beschrijft hoe te handelen bij agressie. Een bestuurlijke brief naar de gemeente is onderdeel van dit protocol.

Overheden, overheidsdiensten merken in hun dagelijks werk dat de samenleving polariseert. Het is een algemene trend. Medewerkers van ODRA constateren dit ook. Van 'automatisch gezag' voor overheidsdiensten is niet altijd sprake meer.

Het komt een enkele keer voor dat de ODRA 'in het nieuws is'. Denk aan de familie Ruitenbeek (asbestverwijdering uit een weiland). De ODRA heeft de familie bijgestaan met advies en informatie. Voor de afhandeling van de brand in Heteren (asbest) is de burgemeester verantwoordelijk.

4. Samenwerking andere diensten

Afgelopen twee jaar is in het kader van het Interbestuurlijk Programma VTH in zes pijlers en in projecten gewerkt aan oplossingen die moeten bijdragen aan versterking van het VTH-stelsel. Onderdeel van het IBP is ook de samenwerking met andere inspectie- en opsporingsdiensten. Denk aan NVWA, ILT, Politie, OM en Rijkswaterstaat.

In het veld ziet ODRA dat de samenwerking steeds beter verloopt, maar ook nog niet optimaal is. Samen 'de schouders onder het VTH-stelsel' omwille van een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving vraagt tijd.

5. Toekomst Omgevingsdiensten Gelderland

De provincie Gelderland heeft tien jaar geleden het voorstel van gemeenten, om een Gelders stelsel met zeven omgevingsdiensten in te richten, gevolgd en gesteund. Momenteel telt, na de fusie op de Veluwe, Gelderland nog zes diensten. Voor Overbetuwe zijn de ODRN in Nijmegen en de ODRA in Arnhem het dichtstbij. De deelnemers van de gemeenschappelijke regeling Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen zijn ook de opdrachtgevers voor beide omgevingsdiensten.

De provincie heeft een eerste verkenning laten uitvoeren en opiniërend besproken met Provinciale Staten. In de voorstellen zijn drie scenario's voor het Gelders Stelsel meer of minder ver uitgewerkt. Opschalen van de zes diensten naar één dienst voor heel Gelderland is één van de opties die met de Staten is gedeeld: drie omgevingsdiensten (opknippen van de ODRA), drie omgevingsdiensten volgens de grenzen van de Veiligheidsregio's (Zuid, Midden en Noordoost) zijn de andere twee opties. Het is op dit moment nog niet duidelijk welke kant het op gaat. De besturen van de ODRN en de ODRA spreken elkaar in het najaar van 2024. Eerder is een verkennend onderzoek naar een intensivering van de samenwerking uitgevoerd. Conclusies zijn nog niet getrokken.

6. Ondermijnende activiteiten

Komend jaar is er aandacht voor ondermijnende activiteiten in het buitengebied en op industrieterreinen. Over deze aanpak is afstemming en contact met de gemeente, politie en eventueel andere inspectie- en opsporingsdiensten. Het is onderdeel van de Gelderse aanpak in het kader van het project Theseus.

7. Dienstverlening en rekenkamer Arnhem

Na eerdere interne onderzoeken heeft het management van de ODRA het verbeteren van de dienstverlening hoog op de agenda gezet. Het onderzoek dat door de Rekenkamer van de gemeente Arnhem is gedaan heeft een extra impuls gegeven. Het college van B&W van Arnhem volgt de ontwikkelingen bij de ODRA op de voet.

Het gaat vooral om de telefonische bereikbaarheid (aantal minuten in de wachtrij), niet kunnen doorverbinden, niet teruggebeld worden en web-contactformulieren die niet 100% beantwoord worden. Het betrof vooral bouwvergunningverlening. De verbeteringen op deze punten zijn in gang gezet in op te pakken acties (niet specifiek opgenomen in deze notitie), maar die wel onder de opgenomen doelen van verbetering horen.

Niet alle voorgestelde verbeteracties worden overgenomen. Daar is bestuurlijk ten aanzien van de kosten een afweging in gemaakt.

De grootste uitdaging in het realiseren van bovenstaande verbeteringen/knelpunten in de dienstverlening van de ODRA is de bemensing (krappe arbeidsmarkt), specifiek voor dit onderdeel in de bedrijfsvoering.

In 2023 zijn drie interne werkplannen dienstverlening met verbeterpunten, die door eigen onderzoek zijn geconstateerd, opgesteld. Niet alle knelpunten zijn op korte termijn opgelost. Aanpassingen om knelpunten weg te nemen vergen tijd, zeker als hier bijvoorbeeld

ICT-gerelateerde aspecten om de hoek komen kijken (bijv. van multichannel- naar omnichannelstrategie of implementatie CRM).

8. Verkennen overdracht bouwtaken

Vanwege vertrek van de bouwtoezichthouder, heeft de gemeente Overbetuwe de ODRA gevraagd tijdelijk bouwtoezichtcapaciteit te leveren, zodat de wettelijke taken niet in het gedrang komen. Deze opdracht is uitgevoerd en 1 juni 2024 beëindigd. Bij de tijdelijke opdrachtverlening is vanuit de gemeente aangegeven dat zij voornemens zijn de openstaande vacatures in te vullen.

Om de gevraagde capaciteit te kunnen leveren heeft de ODRA ervoor gekozen om de kwaliteit te borgen door een ervaren senior en medior bouwinspecteur te leveren. Dit om te voorkomen dat bij ziekte of vertrek er (weer) een capaciteitsprobleem ontstaat. De wekelijkse inzet/capaciteit bedraagt 36 uur.

Wij als raadsrapporteurs zouden graag een ‘vergelijkend onderzoek’ met als hoofdvraag: ‘Hoeveel kost het de gemeente Overbetuwe om zelf de bouwtaken uit te voeren?’ willen zien. Hoeveel kost het (kijk bijvoorbeeld naar Lingewaard) de gemeente om de bouwtaken over te dragen aan de ODRA? Daarover is aan het college gerapporteerd. Er is door de ODRA een verkennend onderzoek, naar de kosten voor het onderbrengen van de bouwtaken bij de ODRA, gedaan. De gemeente heeft daar kennis van genomen, maar er niet voor gekozen de bouwtaken bij de ODRA onder te brengen.

Met vriendelijke groet,
Hans Kroesen en Bert Knot